

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلمان، محمد، ۱۳۴۶-۱۳۹۸.

اندیشه سیاسی علامه میرزا ابوالحسن شعرانی / محمد سلمان. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۹.
۲۴۸ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب؛ ۲۸۷۴. کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی؛ ۴۶۹. کتاب‌های پژوهشگاه علوم و اندیشه سیاسی؛ ۶۱) (سیاسی - اجتماعی. اندیشه سیاسی)
ISBN 978-964-09-2173-9

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه: ص. [۲۳۱] - ۲۴۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.
نمایه.

۱. شعرانی، ابوالحسن؛ ۱۲۸۱-۱۳۵۲ق. - دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی. ۲. اسلام و دولت.
الف. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشگاه علوم و اندیشه سیاسی.
ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان.

۲۹۷ / ۹۹۸

BP ۵۵/۳

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۶۲۴۷۹۶۶

۱۳۹۹

کتاب‌های پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی / ۴۶۹
کتاب‌های پژوهشگاه علوم و اندیشه سیاسی / ۶۱

- موضوع: سیاسی - اجتماعی (اندیشه سیاسی)
- گروه مخاطب: تخصصی (طلاب و دانشجویان)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۸۷۴

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۵۹۹

بوستان کتاب

اندیشه سیاسی علامه میرزا ابوالحسن شعرانی

محمد سلمان

تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی

پژوهشگاه
۱۳۹۹

اندیشه سیاسی علامه میرزا ابوالحسن شعرانی

- نویسنده: محمد سلمان
- تهیه: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی/پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
- ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
- لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ ● شمارگان: ۵۰۰ ● بها: ۴۲۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهیدا (صفائیه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۷-۳۷۷۴۲۱۵۵ نمابر: ۳۷۷۴۲۱۵۴ تلفن پخش: ۳۷۷۴۴۲۶
❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهیدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)
❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸
❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع یاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲
❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰
❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهیدا، نیش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹
اطلاع از تازه های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail:info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکارانی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار ● دبیر شورای کتاب و سرویراستار: محمدرضا منصفی ● ویراستار: ریحانه حاجی‌صادقیان
- اصلاحات حرفه‌نگاری: منا جمیل پور، الهه‌سادات طباطبائی و حسین محمدی ● صفحه‌آرایی: سکیینه ملازاده و احمد مؤتمنی
- نمونه‌خوانی: سیدعلی اصغر هاشمی‌نسب ● کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی ● طراح جلد: محمود هدایی ● اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی، ناصر منتظری و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی ● مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی.

رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

۱۱سخنی با خواننده
۱۳مقدمه
۱۶پرسش اصلی
۱۹فصل اول: بررسی علل و عوامل شکل‌گیری شخصیت علمی و تأثیر آن
۲۰۱. مفاهیم پژوهش
۲۱اندیشه سیاسی اسلامی
۲۶امام
۲۷ولایت فقیه
۲۹حقوق بشر
۳۰دموکراسی
۳۲۲. ابعاد شکل‌گیری شخصیت علمی علامه شعرانی
۳۴محیط آموزشی
۳۹محیط اجتماعی
۳۹تدریس در حوزه‌های علمیه تهران
۴۳تدریس در دانشگاه تهران

۴۴ محیط سیاسی
۴۵ انقلاب مشروطه و نظام سیاسی آن
۴۶ جریان‌های فکری دوران مشروطه
۴۹ نظر علامه شعرانی راجع به پهلوی
۵۰ ۳. طبقه‌بندی آثار و تأثیر آن در ابعاد شخصیت علمی
۵۲ شخصیت قرآنی و روایی
۵۲ درنگی در آثار قرآنی و روایی
۵۳ ۱. تک‌نگاری‌های توضیحی
۵۳ ۲. تک‌نگاری‌های تصحیحی
۵۵ آثار روایی
۵۶ شخصیت فلسفی و کلامی
۵۸ درنگی در آثار فلسفی و کلامی
۶۰ شخصیت فقهی و اصولی
۶۱ درنگی در شخصیت فقهی و اصولی
۶۴ شخصیت تاریخی
۶۵ درنگی در آثار تاریخی
۷۱ ۴. ویژگی‌های پژوهشی علامه شعرانی
۷۷ ۵. خلاصه و نتیجه‌گیری
.....	
۸۱ فصل دوم: بررسی شاخصه‌های روشی و سنجش شالوده‌های نظری اندیشه سیاسی ...
۸۱ ۱. شاخصه‌های روشی
۸۲ تلفیق روش‌های عقلی و نقلی با عرفان و قرآن
۹۰ تکیه بر حجیت ظواهر منابع معرفتی
۹۱ اعتقاد به باطن، محکم و متشابه در آیات و روایات
۹۲ تفکیک اصطلاحات قرآن و روایات از اصطلاحات علوم

فهرست مطالب

۹۳ مبانی معرفت‌شناختی
۹۴ معرفت دینی
۹۸ معرفت عقلی
۱۰۱ معرفت فلسفی
۱۰۳ معرفت تجربی و تاریخی
۱۰۵ معرفت کلامی و فقهی
۱۰۶ مبانی هستی‌شناختی
۱۱۹ آخرت‌گرایی
۱۲۳ مبانی انسان‌شناختی
۱۲۴ حقیقت و واقعیت انسان
۱۲۶ انسان دینی
۱۳۵ خلاصه و نتیجه‌گیری

فصل سوم: اندیشه سیاسی علامه شعرانی و شاخصه‌های اصول، ارزش و کارکرد... ۱۳۹

۱۴۳ ۱. انواع حکومت
۱۴۵ حکومت دینی
۱۴۷ ویژگی‌های حکومت دینی
۱۴۸ نسبت رهبری سیاسی با رهبری دینی
۱۵۰ نقش و کارکرد رهبری
۱۵۲ حکومت طاغوتی
۱۵۳ ویژگی‌های حکومت طاغوتی
۱۵۴ تمرکز در قدرت
۱۵۶ تکبر و تفاخر
۱۵۸ ویژگی‌های جوامع طاغوتی
۱۵۹ خامدون جامدون آیسون

۱۶۱	حکومت دینی در عصر غیبت کبرای امام زمان <small>علیه السلام</small>
۱۶۷	ادله ولایت فقیه
۱۶۹	شرایط ولی فقیه
۱۷۰	مراد از ولایت فقیه
۱۷۲	دموکراسی
۱۷۵	حقوق بشر
۱۷۹	۲. اصول حکومت
۱۷۹	ابتنای حکومت دینی بر آموزه‌های قرآن و سنت
۱۸۰	امانت‌بنداری حکومت
۱۸۲	سعادت، مصلحت و معنویت به مثابه هدف
۱۸۳	اجرای عدالت و تکیه بر رضایت و خشنودی مردم
۱۸۶	شایسته‌سالاری
۱۸۷	اجرای قوانین اسلام
۱۸۹	۳. ارزش‌های حکومت
۱۹۰	صور معنایی ارزش آزادی
۱۹۲	آزادی سیاسی
۱۹۵	آزادی در محدوده قانون
۱۹۵	آزادی معرفت
۱۹۶	عدالت سیاسی
۱۹۸	وحدت کلمه
۱۹۹	۴. کارکردهای فرهنگی
۲۰۰	آموزش ابتدایی
۲۰۱	آموزش حرفه‌ای و عالی
۲۰۳	۵. کارکرد اقتصادی
۲۰۴	تأمین امنیت اقتصادی

فهرست مطالب

۲۰۶	تأمین عدالت اقتصادی
۲۰۷	تأمین احسان اقتصادی
۲۱۰	۶. کارکرد قضایی
۲۱۳	امنیت قضایی
۲۱۴	عدالت قضایی
۲۱۷	۷. منابع درآمدی حکومتی
۲۲۰	انفال
۲۲۱	زکات
۲۲۲	مبارزه با مظاهر فساد و آلودگی در جامعه
۲۲۴	۸. سیاست خارجی
۲۲۴	صلح طلبی و سلامت خواهی
۲۲۵	مسئولیت مشترک، عرق ملی و ملیت
۲۲۷	۹. خلاصه و نتیجه گیری
۲۳۱	نتیجه گیری
۲۳۳	کتاب نامه
۲۴۱	نمایه اعلام
۲۴۵	نمایه اصطلاحات

سخنی با خواننده

پژوهش در حوزه اندیشه سیاسی از منظر دینی در راستای شناخت مبانی، سرشت و ساختار آن در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی ضرورتی انکارناپذیر یافته است. ژرف‌نگری در مبانی دینی مشتمل بر عقل، آموزه‌های وحیانی و عرف جامعه اسلامی-ایرانی، شرطی اساسی در پویایی پژوهش‌ها برای دستیابی به الگوی مطلوب حکومت اسلامی در دوره جدید است؛ از این رو شناخت، بازخوانی، بازنگری و بومی‌سازی مسائل علم و اندیشه سیاسی، جایگاه ویژه‌ای در این پژوهش‌ها دارند.

بی‌تردید قصد اولیه انقلاب اسلامی، هدف‌مندی و ارتقای کیفیت زندگی مؤمنان بر اساس نص اسلامی بود. لازمه تحقق این هدف، تربیت اندیشوران فراوان و انجام تحقیقات به‌روز، کارآمد و معتبر علمی بود که در این راستا با راهنمایی استادان و همکاری طلاب فارغ‌التحصیل علوم سیاسی، زمینه شکل‌گیری پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی در سال ۱۳۷۳ فراهم شد؛ تجربه نو و موفق این پژوهش‌گران در معرفی بخشی از میراث سیاسی عالمان شیعی و تألیف آثار مستقل درباره مسائل نوپیدای سیاسی، زمینه را برای گسترش فعالیت‌های این مرکز و ارتقای آن به پژوهشکده‌ای مستقل مهیا کرد.

این پژوهشکده در راستای ایفای رسالت خود، تولیدات پژوهشی فراوانی به جامعه علمی ارائه کرده است؛ از جمله می‌توان به تألیف، تصنیف و ترجمه ده‌ها کتاب در حوزه

اندیشه سیاسی اسلام اشاره کرد. چشم انداز آینده این پژوهشکده، تبدیل شدن به مرجعی علمی درباره اندیشه سیاسی-دینی است تا بتواند با گردآوری مهم ترین تلاش ها و اندیشه ها به بسیاری از علاقه مندان این حوزه، خدمات علمی مؤثری ارائه کند.

اثر حاضر محصول تلاش فکری پژوهش گر فرهیخته، محمد سلمان با هدف آشنایی با تراث شیعه و معرفی توانایی فکری آن ها جهت پاسخ گویی به معضلات علمی، عملی و عینی در عرصه جامعه سیاسی ایران نگارش یافته است و گامی جهت فراهم ساختن زمینه های لازم برای بازیابی هویت دینی در عرصه اندیشه سیاسی تلقی می گردد.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی لازم می داند از تلاش های مؤلف محترم، آقای محمد سلمان، ناظر ارجمند، آقای دکتر علیرضا صدرا، ارزیابان محترم، آقایان دکتر مرتضی یوسفی راد و حجة الاسلام والمسلمین محسن مهاجرنیا، مدیر محترم گروه فلسفه سیاسی، آقای دکتر شریف لک زایی، مدیر محترم امور پژوهشی، آقای دکتر محمود فلاح، کارشناس محترم گروه، آقای پرویز کاظمی و متصدیان اجرایی پژوهشکده تشکر و قدردانی نماید.

هم چنین از ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حجة الاسلام والمسلمین آقای دکتر نجف لک زایی که مساعدت های مؤثر ایشان نقشی اساسی در به سرانجام رسیدن متن حاضر داشت، تشکر می شود. در پایان از مؤسسه بوستان کتاب به خاطر آماده سازی و چاپ اثر تشکر و قدردانی می شود.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی در راستای حیات و بالندگی خود از انتقادات و پیشنهادهای علمی استادان، صاحب نظران و پژوهش گران محترم استقبال می کند. امید است این فعالیت ها مایه رشد و پویایی اندیشه سیاسی اسلام شود.

دکتر منصور میراحمدی

مدیر پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی

مقدمه

علامه میرزا ابوالحسن شعرانی یکی از بزرگان علمای شیعی، مفسر قرآن، متکلمی توانا، فیلسوفی متأله، فقیهی و اصولی، از مکتب فلسفی تهران برخاسته است؛ مکتبی از پیروان حکمت متعالیه با برداشت‌های نوین از آن، بیش از دویست سال از شریعت و حاملان آن دفاع کرده و در برابر تهاجم فکر فلسفی غربی و منورالفکران داخلی، مقاومت کرده است. علامه شعرانی، یکی از شخصیت‌های برجسته، از سرآمدان پیروان این مکتب است که از اندیشه سیاسی سترگی برخوردار است و می‌طلبد تا از ابعاد آن تحلیل به عمل آید. این نوشتار، بُعد سیاسی آن را با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی کاوش کرده است.

هدف نوشته حاضر، بررسی شرایط شکل‌گیری اندیشه سیاسی علامه شعرانی است که شامل مؤلفه‌ها و زمینه‌های پیدایش آن می‌شود که بر اندیشه دینی بر پایه زعامت سیاسی پیغمبر ﷺ پس از ورود به مدینه و پس از ارتحال آن حضرت، با تبعیت از ائمه معصومین علیهم‌السلام در جایگاه الگوی عملی ادامه خط رسالت نبوی-بنا شده است. برای این دوره، از زعامت عالم عاقل، همراه رعایت حقوق بشر و دموکراسی برنامه‌ریزی شده است؛ هم‌چنین از اجتماع، سیاست و نحوه حکمرانی با رعایت اخلاق

و وظایف زمامداری پژوهش می‌گردد و از شکل‌گیری شاکله سیاسی علامه شعرانی، که استوار بر شواهدی از آثار ایشان، همانند مقدمه ایشان بر سه تفسیر مشهور شیعی، به‌ویژه حاشیه بر *روح‌الجنان* و *روض‌الجنان* است که بعدها از آن با نام *نثر طوبی* (دایرةالمعارف قرآنی) یاد شده و تعلیقه ایشان بر شرح ملا صالح مازندرانی بر *اصول کافی* در دوازده مجلد و همراه حواشی بر ترجمه فارسی صوت العداله الانسانیه و... است. بنابراین، لازم است از پیشینه موضوع، طرح و بحث شود.

برابر استقرای صورت‌گرفته در آثار علامه شعرانی، هیچ اثری که مستقیم یا غیرمستقیم به سیاست یا علم سیاست یا اندیشه سیاسی پرداخته باشد، وجود ندارد. آنچه وجود دارد، می‌توان در دو سری طبقه‌بندی کرد: آثاری که به شاخصه روشی و مبانی نظری اندیشه سیاسی پرداخته‌اند، مانند: *اسرارالحکم*، *نثر طوبی* که در آن از مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی و انسان‌شناختی و آثاری که متمرکزاً بر یکی از مفردات سوژه پژوهش کرده است. در سری اول، کتاب دو جلدی *اندیشه‌نامه علامه شعرانی* به کوشش عبدالحسین خسروپناه قرار گرفته است که در جلد اول آن، از ابعاد شخصیتی ایشان، از جمله از شخصیت فلسفی و عرفانی علامه شعرانی، چپستی فلسفه و قلمرو آن و فلسفه‌های مضاف مانند فلسفه سیاسی گزارش شده، همین‌طور از مشی ایشان با رویکردی منطقی و حقیقت‌جویانه در فهم، تفسیر و نقد آثار پیشینیان و از دسته‌بندی‌های جدید در تقسیم‌بندی علوم، که با اضافه‌کردن علم‌الاجتماع و فلسفه قانون به آن، گزارش شده است؛^۱ هم‌چنین به پیش‌گامی ایشان، در مواجهه با

۱. عبدالحسین خسروپناه، *اندیشه‌نامه علامه شعرانی*، ج ۱، ص ۲۳۹.

چهره فلسفی غربی که «نه مقلدانه ... نه بدبینانه و خصمانه، نه مقهورانه و نه مسحور آرای جدید، ... با برخوردی عالمانه و بدون تعصب... و با معیارهای علمی به قبول یا رد»^۱ آن پرداخته است. در بُعد کلامی نیز ایشان، از دقت نظر عمیق وی در فهم و حل مشکلات علمی و تبیین مسائل دینی بهره زیادی برده است و در این بُعد درباره نبوت، خاتمیت دین اسلام، حسن و قبح عقلی و... بحث کرده و زمینه آشنایی بیشتر با عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اندیشه سیاسی ایشان را فراهم ساخته و شخصیت ایشان را شخصیتی ذوفنون - که نماد عینی مطالعات میان‌رشته‌ای، مظهر تواضع، اخلاص، اعتدال و سخت‌کوشی و قهرمان در جمیع علوم - معرفی کرده است. او را فردی صاحب قلم حکیمانه و سنجیده در ادب معرفی می‌کند که از ویژگی‌های ایشان، شاگردپروری می‌باشد: «با آن که در سنین شصت‌سالگی بود، برای یک طلبه جوانی که بیش از بیست سال نداشت، شفای بوعلی را تدریس می‌کرده است»^۲.

اثر دیگر، مجموعه مقالات به‌نام زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی فقیه فیلسوفان و فیلسوف فقیهان آیه‌الله ابوالحسن شعرانی است. که به همت انجمن آثار و مفاخر فرهنگی ایران با پیش‌گفتاری از مهدی محقق،^۳ سامان یافته است و در آن از تلاش‌های سترگ استادش، علامه شعرانی، درباره چگونگی حفظ حوزه‌ها، پرورش طلاب و دانشجویان و پروراندن نیروهای آشنا با مبانی دین و توانمند در پاسخ‌گویی به شبهات، بحث شده است.

۱. عبدالحسین خسرویناه، اندیشه‌نامه علامه شعرانی، ج ۱، ص ۲۸۰.

۲. همان، ص ۲۳۳.

۳. یکی از شاگردان دانشگاهی علامه می‌باشند.

اثر دیگر، کتاب *فرزانه ناشناخته: یادنامه علامه میرزا ابوالحسن شعرانی* است که به همت موسسه بوستان کتاب، در سال ۱۳۸۲ به چاپ رسیده است؛ از دو بخش تشکیل شده، بخشی به نوزده مقاله پژوهشی درباره ابعاد شخصیت علمی علامه شعرانی، از جمله علامه شعرانی قرآن پژوه معاصر و... پرداخته و فصل چهارم آن، از مباحث سیاسی-اجتماعی، از صفحه ۱۶۴-۱۷۳ به آرا و دیدگاه سیاسی-اجتماعی علامه شعرانی پرداخته است. بخش دیگر آن، شامل نگارش ۲۳ مقدمه از علامه شعرانی بر آثار علمای پیشین نگاشته شده و نشان دهنده تنوع حوزه‌های پژوهشی و گستردگی قلمرو اندیشگی علامه شعرانی است.

تنها اثری که با موضوع مورد پژوهش این نوشتار، قرابت محتوایی دارد، مقاله و کتابی از سعید رحیمیان با عنوان *سیاست و حکومت از دیدگاه علامه شعرانی* است که در آن از منظر فلسفه سیاسی، به ولایت فقیه و میزان اختیارات آن اشاره شده و به اخلاق و وظایف حکومت‌داری آن پرداخته است.

پرسش اصلی

پرسش از چیستی اندیشه سیاسی علامه شعرانی، سؤال اصلی این پژوهش است که برای پاسخ به آن، از شرایط سیاسی که مؤثر در شکل‌گیری شخصیت علمی و پژوهشی شاگله ایشان و از شاخصه‌های روشی اندیشه سیاسی علامه شعرانی به عنوان سؤال‌های فرعی پژوهش و از شالوده‌های نظری که مشتمل بر مبانی معرفت‌شناختی، هستی‌شناختی و انسان‌شناختی ایشان می‌باشد، باید کاوش صورت گیرد و از منظر و رویکرد کلام سیاسی اسلامی (شیعی)، به پرسش از امکان یا امتناع تنظیم

حیات سیاسی از دیدگاه علامه شعرانی پاسخ داده شود. با بهره‌گیری از نگرش‌های قرآنی و روایی، به پردازش از چگونگی شکل‌گیری اندیشه سیاسی علامه شعرانی پرداخته خواهد شد. فرضیه پژوهش، تحت تأثیر پرسش‌های زمانه بودن رابطه دین و سیاست در اندیشه سیاسی علامه شعرانی به آزمون گذارده می‌شود. با اثبات ظرفیت و توانایی اندیشه سیاسی اسلام برای پاسخ‌گویی به نیازهای متنوع مخاطبان، به بررسی فرضیه پرداخته و بر اساس آن، به پردازش اندیشه سیاسی علامه شعرانی پرداخته خواهد شد و آن را بر پایه مؤلفه‌هایی چون حکومت دینی، حقوق بشر و دموکراسی استوار خواهد ساخت.

مفروض این است که اندیشه سیاسی علامه شعرانی - از علمای شیعی معاصر ایران - متأثر از اندیشه سیاسی شیعه در دوران جدید بوده و شخصیت علمی ایشان، تحت تأثیر آثاری چون: نثر طوبی، تعلیقه علامه شعرانی بر شرح ملا صالح مازندرانی بر اصول کافی و ترجمه فارسی کشف‌المراد در شرح تجرید الاعتقاد، استوار بوده است و همین‌طور ضرورت تمسک به دین عقلی را، تحت تأثیر راه سعادت دانسته و در آن تأکید ورزیده و از آن به عنوان چارچوب نظری پژوهش، با رویکرد کلام سیاسی شیعه تعین یافته است و شاخصه‌های روشی او با توجه به رویکرد کلامی و مبانی نظری علامه شعرانی، روش‌های عقلی و نقلی، قرآنی و روایی با استفاده از روش توصیف و تحلیل به شالوده و شاخصه‌ها و قوف یافته و به سیر شکل‌گیری اندیشه سیاسی علامه شعرانی پرداخته است و از ابعاد ذوالفنونی شخصیت علمی ایشان پرده‌برداری می‌کند.

این نوشتار در یک مقدمه، سه فصل و نتیجه‌گیری سازمان یافته که

فصل اول آن، به بررسی علل، عوامل و شرایط شکل‌گیری شخصیت علمی و تأثیر آن بر چگونگی شکل‌گیری اندیشه سیاسی علامه شعرانی، فصل دوم، به چستی شاخصه‌های روشی و شالوده‌های نظری اندیشه سیاسی علامه شعرانی و فصل سوم، به چستی اندیشه سیاسی علامه شعرانی، حکومت، مؤلفه‌ها و شاخصه‌ها پرداخته است.